

Puskin

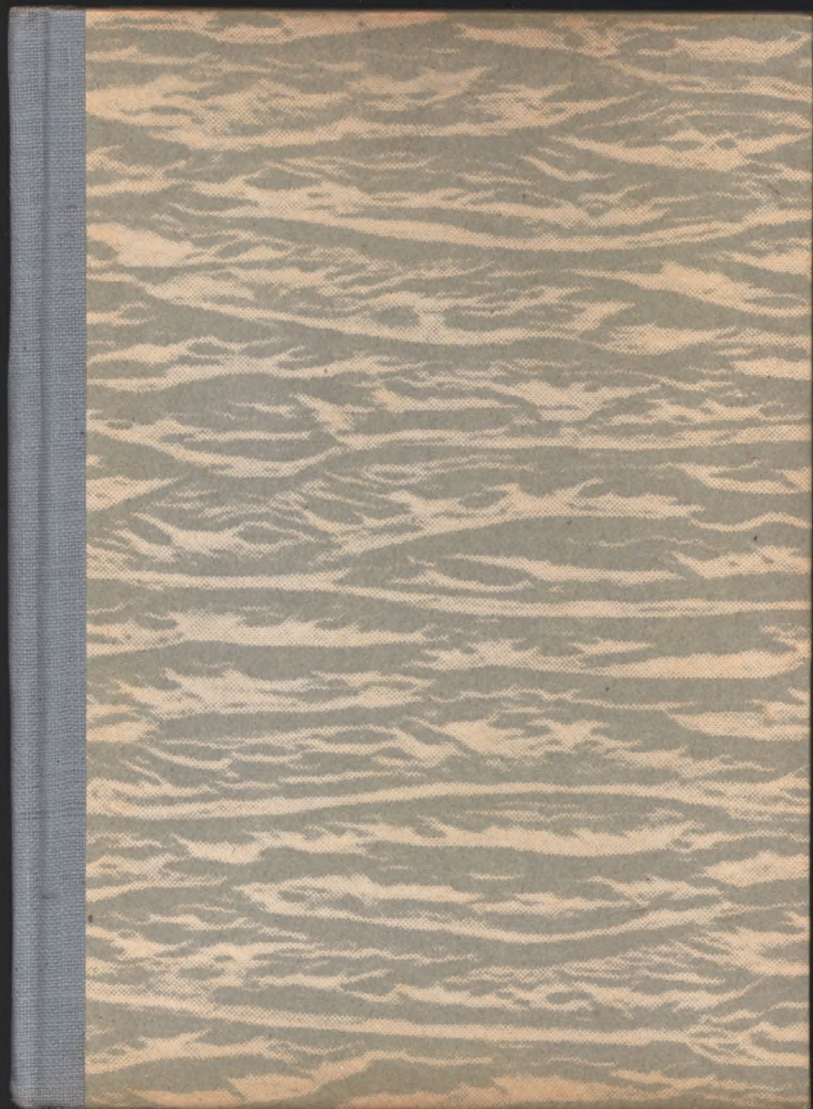
A KOLOMNAI HÁZIKÓ

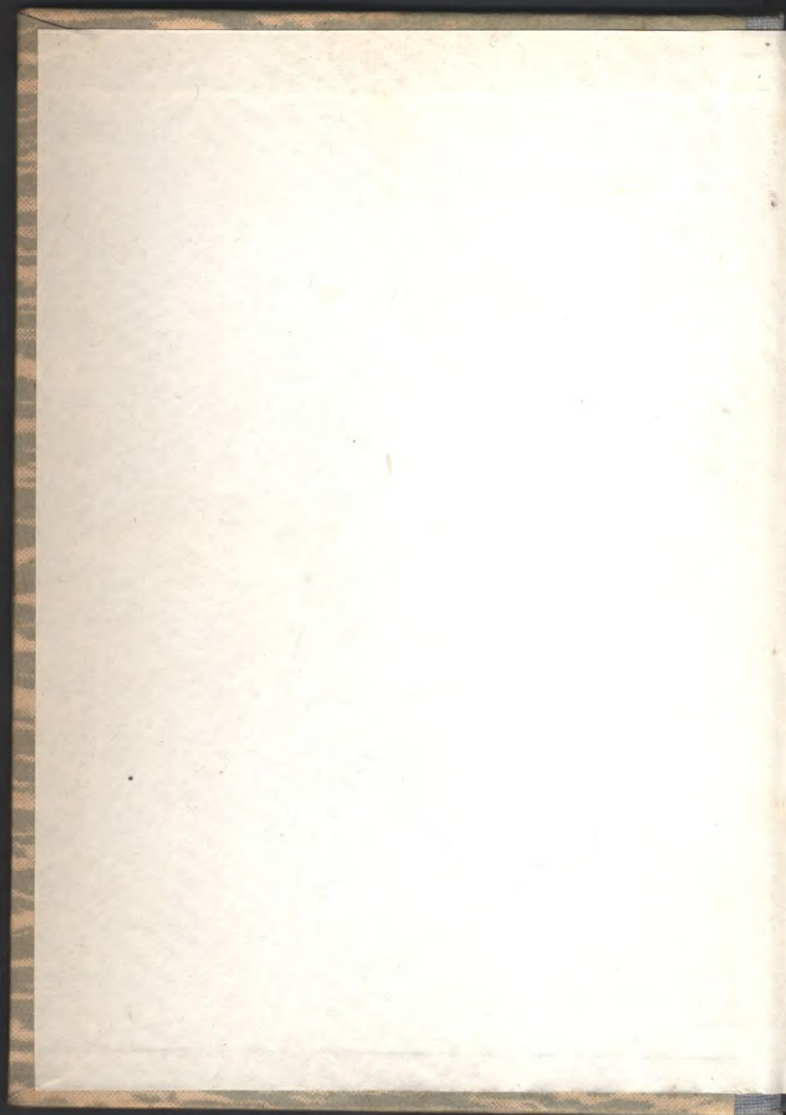
M
174.784 SZK

.....

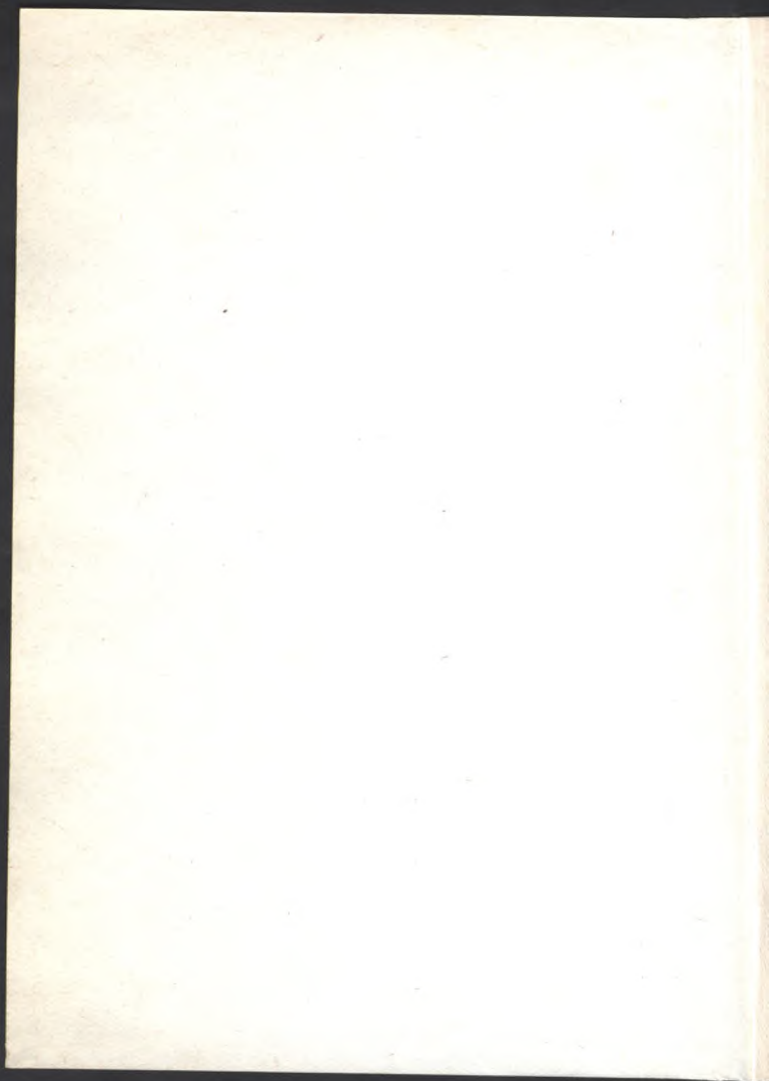
ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

2.

PUSKIN

PUSKIN
A KOLOMNAI HÁZIKÓ

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

A mű eredeti címe:
ДОМИК В КОЛОМНЕ

Fordította:

GASPAR ENDRE

M 174.784

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1968/R I. kár

Copyright by Új Magyar Könyvkiadó

Felelős kiadó: Várkonyi László

Független-nyomda, Budapest. Felelős: Földi Vilmos vállalatv.

„Puskin a nagy orosz irodalom atyja... Szemében a költő a nép minden érzésének és gondolatának kifejezője, akinek az a hivatása, hogy megértse és ábrázolja az élet valamennyi jelenségét“ (Gorkij).

Ebben a kis könyvben Puskin költészetének két nálunk még ismeretlen ékkövét találja az olvasó új foglalatban. Az első a kisebb epikus költemények közül való, a második Puskin egyik legérdekesebb „kisdrámájának“ két önálló jelenete.

Puskin, a világ irodalmának egyik legnagyobb lírai költője, a lírát és az elbeszélő költészetet nem érezte ellentmondásnak. Mind-

két műfajban sokat igyekezett mondani, kevés szóval. Epikus művei is tömörségükkel és a kifejezés erejével tűnnek ki. Egész életében művelte ezt a műfajt, melyben első jelentős alkotása a romantikus **Ruszan és Ludmila** volt, az utolsó pedig a realizmus világhíres, magyarul is népszerű remeke, az **Anyégin**. A kettő között áll a nagy realista költészethez való következetes közeledés útján az itt közölt **Kolomnai házikó**. Jelentőségét a mai szovjet kritika mindenekelőtt két mozzanatban látja. Az egyik az, hogy Puskin abban az időben, mikor a reakciós kritika megkövetelte a költőtől az olvasók konzervatív szellemben való nevelését, azzal, hogy minden moralizáló törekvéstől mentes maradt, a cenzura nyomása ellenére meg tudta értetni magát:

*Boldog, ki nem szól az érzés hevében
S a gondolatra zablát, féket ad,
Ki elcsitítani képes a szívében*

*Sziszegni kezdő mérges viperát ...
Orvosom óv, hogy árt nekem a bánat,
Gyerünk tovább hát — millió bocsánat!*

Másik érdekessége a költeménynek, hogy új társadalmi környezetben játszik. A vidéki földesurak (Nulin gróf) és csavargók (Cigányok) után Puskin a társadalom demokratikus rétegei felé fordul. Egy előváros „szegény emberei” között találja meg alakjait. Hősnője egy dolgos életet élő fiatal leány.

*Hősnőnk (nevét is megmondom: Parása)
Úgy varrt, vasalt és font, hogy élvezet.*

Ezzel a kedves alakkal a grófnőt állítja szembe, egy gőgös és elbizakodott főúri szépséget:

*A komtesz is hetenként odament
(Nevét memóriám most nem találja).
Szép, fiatal volt s gazdag ...
Szegény Parásánk a hölgy oldalán
Csak úgy hatott, mint egy kis árvalány.*

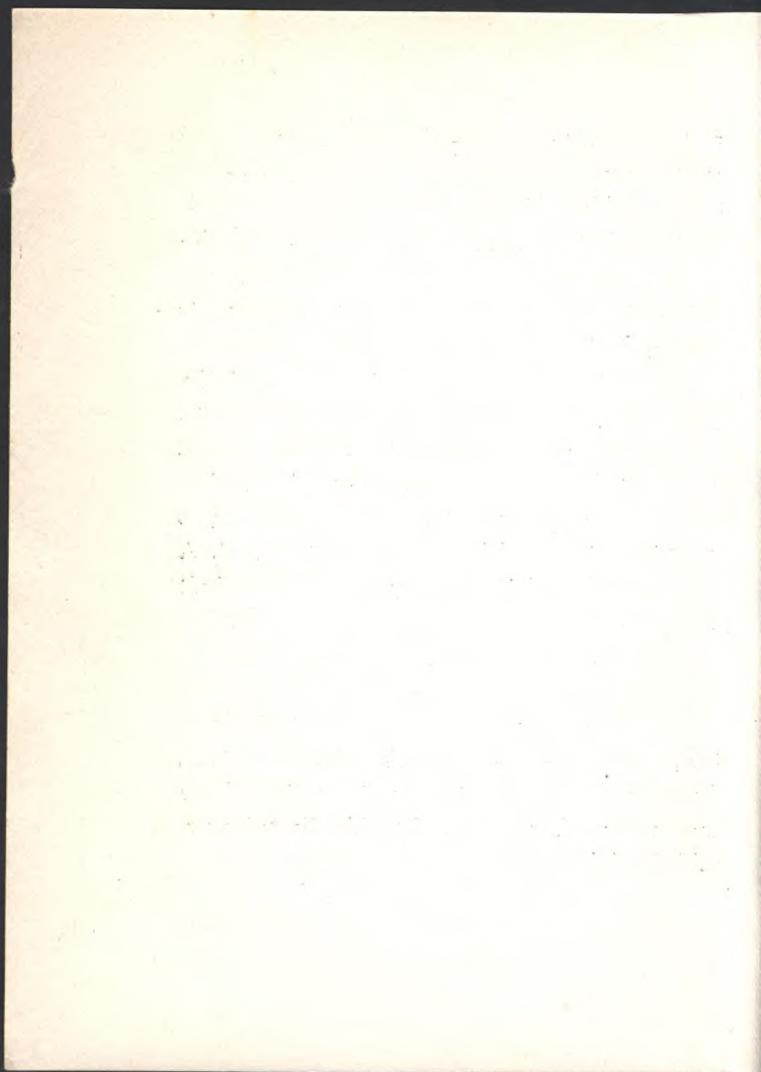
A költő minden rokonszenve a szerény és
dolgos Parásáé. Jellemének mesterkéletlen-
ségével és természetes szépségével magasan
fölötte áll a grófnőnek:

... Százszor boldogabban
Élt új barátnőd, nyájas olvasó,
A kis Parása, a szerény, a jó.

A kolomnai házikó abban különbözik Pus-
kin többi elbeszélő költeményétől, a közvet-
lenül előtte írott **Nulin gróf**-tól is, hogy „az
egyszerű nép képviselőit ábrázolja, a kis em-
berek, a dolgozók életét és erkölceit” (M.
Kravcsenko).

A fukar lovag Puskin időrendben első
kisdrámája. Ahogyan többi hasonló munkái-
ban (**Mozart és Salieri**, **Don Juan kövendége**)
az irigységet és a szerelmet, ebben a fősvény-
séget teszi mélyreható lélektani tanulmány
tárgyává. Az egész kis mű, de főként a báró-
nak a pincében, nyitott kincsesládái előtt el-
mondott híres monológja a pénz elembertele-

nító hatásának a világ költészetében párját ritkító rajza. (Alighanem csak athéni Timon nemkevesbbé híres monológjához hasonlítható Shakespeare Marxtól oly szívesen idézett tragédiájában.) Hogy antikapitalista céltartósságának veszélyes voltát Puskin is érezte, az bizonyítja, hogy ezt a teljesen eredeti művét alcímében úgy jelölte meg, mintha egy sohasem élt Chenston nevű angol költő ugyancsak sohasem létezett **Covetous Knight** című darabjának fordítása volna. A darabot még Puskin életében be akarták mutatni a bemutatóját 1837 február 13-ára tűzték ki. A költő azonban három nappal előbb meghalt és az előadást lefűjták, „a nemkívánatos lelkesedéstől való félelemből”, mint Turgenyev írta gúnyosan. Először 1852-ben került színre Pétervárott, majd egy évvel utóbb Moszkvában, ahol az akkori idők híres színésze, Scsepskin, zajos sikert aratott az öreg báró szerepében. A szerepet később Sztaniszlavszkij is alakította.

**A KOLOMNAI
HÁZIKÓ**

Elbeszélő költemény (1830)

I.

Unom a négyes jámbus-sorokat,
Mindenki azt ír. Iskolák suhanca
Játszódjon így. Régóta csalogat
A fejedelmi ötvözésű stanza.
Hogy három a rím, az se tesz sokat,
Rákezek: ez az ihlet szent parancsa.
A vers nekem mindétig könnyű járom,
Két rím hamar jön s lesz belőle három.

II.

Szélesre tárom a kaput nekik,
S ha csak ígém van, én azon se sírok.
Az ígerímet sokan elvetik,
De mért? Ez az, mit sejteni se bírok.
Az istenfélő Sichmátov pedig
Használja s én is főleg azzal írok.
Ugyan miért? Nagy úr a nincstelenség:
A rím, ha ige is, becses jelenség.

III.

Sem azt, sem ezt én nem selejtezem ki,
Mint sorozó, ha rossz a regruta
Avagy ha a ló nem lép peckesen ki.
Nem nézem én, hogy rag vagy kopula.
Így lesz derék had a sok satnya senki.
Csak rím legyen, ha sánta, ha suta.
Üres parádé nem kell itt, beválik
Nálam a szótár szava, mind egy szálíg.

IV.

Előre hát, hím s nőtény szótagok!
Hapták! Fohásztok lehet bármí fajta.
Indulj! Rugjátok ki a lábatok.
Írány: a stanca, hármás rendek rajta!
Ne féljete, hogy túl pedáns vagyok.
Lépj könnyedén, hé, csak maradj a rajba'!
Hála az Égnek, megszokjuk hamar s
A síma uton könnyű lesz a mars.

V.

Vígan vezénylem rigmus-seregem,
Sor sor után jön, megszámozva szépen.
Szétzüllni népem én nem engedem,
Pocsékká püffölt ármádiaképen.
Számlált s becsült minden szótag nekem,
Mind hősi szívet érez kebelében.
S a versifex ... hát ő kihez hasonló?
Itt Tamerlán lesz vagy Napoleon jó.

VI.

Kissé pihenjünk e prológ után.
Mit? Pont? Vagy immár tárgyát zengje jó fám?
Fülem, bevallom, úgy élvez csupán,
Ha pauza van, hol úgy kívánja strófám.
Másként a vers árkon, hepe-hupán
Bukdácsol át, s itt fekszem bár a szófán,
Ugy érzem egyre, mintha szekerem
Fagyott mezőn át zökögne velem.

VII.

Sebaj! Nem mindig kell taposni a
Nyevszkij kövét, koptatni úri bálon
A parkettát avagy Kirgízia
Síkján ügetni. Illik, hogy megálljon
Az utas ott, hol meg kell állnia,
S joggal mulatnak az „originál“-on,
Ki Moszkovából, etetöt se tartva,
Táltosa hátán jött a Néva-partra.

VIII.

Táltos bizony! Jó, ha nyomába járhat
Parnasszus ménje. Keshedt régi csont
A Pegazus már, kutja is kiszáradt,
Gyom veri fel a büszke Helikont.
Főbusz kidőlt, kilenc aggszúze fáradt
Dalára könnyet balga, aki ont.
A klasszikus csúcs rosszul hat ma ránk,
Ócskáspiacra tettük át tanyánk.

IX.

Kacsóid, Muzsa, ujjasodba téve,

Ülj itt le s lábad tartsd a pad alatt.

Kezdem. — Volt egyszer, most nyolc teljes éve,

Egy özvegy és egy lány, egy bájalak.

Az őrszobánál, a Pokrov elébe

Épült kis házuk, a rozoga lak.

Szalonya most is itt él még sohajtó

Lelkemben: lépcső, három ablak, ajtó.

X.

Ma három napja utam arra vettem

Egy cimborámmal, mikor este lett.

A házikó helyére építetten

Palota áll most: három emelet.

Elgondolám: az özvegy s lánya ketten

Itt éltek át sok nyarat és telet,

Midőn én voltam ifju még s öreg más,

Élnek-e még? — így tünődtem — s miegymás.

XI.

Néztem a házat sandán s furcsa bánat
Sajdult belém. Ha akkor hirtelen
Tűz üt ki körben s ront a palotának,
Én kéjjel néztem vón' a bős elem
Rontó haragját. Sok bizarr talánynak
Fészke a szív s az agy sok értelem
Nélküli gondolatnak, ha magunk
Vagy egy baráttal ketten ballagunk.

XII.

Boldog, ki nem szól ily érzés hevében
S a gondolatra zablát, nyerget ad,
Ki elcsitítani képes a szívében
Sziszegni kezdő mérges vipérát.
Ki fecseg, rásütik a köz nevében,
Hogy szörnyeteg... Jer, Léthe vize, hát.
Orvosom óv, hogy árt nekem a bánat:
Gyerünk tovább hát — millió bocsánat!

XIII.

A matrónának (Rembrandt ecsete
Festett remekbe ilyen arcokat)
Pápaszeme volt s főkötője. De

A lánynál szebbet nem találsz sokat:
Szem és szemöldök éjszín-fekete,
Maga galamb volt, bőre patyolat
S izlése művelt. Polcán tönkrenyűve
Megvolt Eminnek valamennyi műve.

XIV.

Szépen pengette húrját a gitárnak,
Míg énekelt: „Gerle bús danájál”
Egy régi dalt, meg hogy: „Menjek, ha várnak?”

S mi téli estén, ha ropog a kályha,
Ősszel, ha gyomra forr a szamovárnak

S rügyfakadáskor a pagonyt ha járja,
Az orosz szűz ajkán életre kel:
Ő is, mint Múzsánk, búsán énekel.

XV.

Igy dudorász és így zeng százszoros
Hangon közöttünk a nagyhírű költő
S a pór. Ez az, mi igazán orosz,
E bánat, e sóhajt sóhajba öltő.
Sírverset így mond, lakzín így toroz
Népünk. E minden ízünket betöltő
Bánat zenél Muzsánk s a lányka száján
S mi elborongunk édes muzsikáján.

XVI.

Hősnőnk (nevét is megmondom: Parása)
Ugy varrt, vasalt és font, hogy élvezet;
Hozzá jött házuk minden számadása,
Minden dologban ő rendelkezett.
Előtte főtt meg a pohánka-kása
(E fontos ügyletnél segédkezet
Fjokla szakácsné nyújtott, kit szegényt rég
Szag s hang íránt tompává tett a vénség).

XVII.

A mámi csöndben elmotozgatott
Az ablak mellett nappal egy kötéssel,
Kisasztalához ment utána s ott
Töltötte estéit kártyavetéssel.
Közben a lány tett-vett, lótott-futott
Az udvar és az ablak közt le és fel.
Ember s szekér nem volt, hogy elmehessen,
Hogy ő ne látta volna meg (szemes nem!)

XVIII.

A zsalukat korán csukták be télen,
De nyáron olykor éjhoszat kitárva
Állott a ház. Diána szűzfehéren
Nézett alá a lánynak ablakába.
(Nem volt még, hogy enélkül véget érjen
Bármely regény; ez így dukál, hiába!)
Álom szállt rég a hortyogó öregre,
S ő még a holdat nézegette egyre.

XIX.

S a háztetőkről elnyujtott jajongást,
Páرزó macskáktól hallott hetyke jelt,
Egy messzi őrszem hangját, órakongást,
Mást nem. S az éjjel csendből szótt lepelt
Vont Kolomnára. Egy házból osonvást
Két árnyalak jött. Csak vágytól betelt
Szíve a lánynak dobogott az éjben,
A tiszta gyolcs alatt pihegve mélyen.

XX.

Vasárnap a Pokrovba ment vele
A jámbor özvegy, ha tél volt, ha nyár,
Míndíg a néptől távol ülve le
Az emelvény jobboldalán. Ma már
Nem lakom ott, de hűséggel tele
Lelkemnek álma vissza-visszajár
Kolomna templomába még, betérve
Vasárnaponként az orosz misére.

XXI.

A komtesz is hetenként odament
(Nevét memóriám most nem találja),
Szép, fiatal volt s gazdag; hogy a szent
Hajlékba lépett, suhogott ruhája.
Fohászát büszkén mondta odabent
(Oly büszke volt!) s én bűnös, egyre rája
Néztem. Parásánk a hölgy oldalán
Csak úgy hatott, mint egy kis árvalány.

XXII.

A komtesz olykor egy tekintetet
Vetett a lányra gőgösen. Azonban
Ez róla, láttam, tudomást se vett,
Úgy elmerült a hívó buzgalomban.
Ez ájtatosság nem volt tettetett,
Grófnőnk viszont, imába kezdve, nyomban
Magára vagy egy új divatszeszélyre
S önszépségére gondolt, a kevélyre.

XXIII.

Hiú szobornak tűnt, melynek jegén
Hő nem hat át. Ezt vette sok szem észre,
De én kiérzém egy másik regény
Titkát a gögből: hosszú szenvedésre
Valló lemondást. Ezt láttam meg én,
Ezért meredtem rá, mint jelenésre.
A komtesz, erről semmit sem gyanítván,
Új áldozatként vett jegyzékbe nyilván.

XXIV.

A dáma élte kín volt s gyötrelem,
Bár fiatal volt s mindig változatlan
Jólét övezte; ami szép terem,
A sors megadta néki s a divatban
Tobzódhatott — de boldog volt-e? Nem!
Nála valóban százszor boldogabban
Élt új barátnőd, nyájas olvasó,
A kis Parása, a szerény, a jó.

XXV.

Csontfésű, gyűrűs hajfonatba tűzve,
Gyűrűző szőke fürt a fül mögött,
Csörgő viaszgyöngy, karcsú nyakra fűzve,
Kendő, keresztbe tett vagy megkötött —
Más dísz nem volt; mégis érte tűzbe
Sok barnabajszú fess gárdista jött,
A ház előtt sétálva; pompa s ékszer
Nélkül is ért el ő sikert elégszer.

XXVI.

Szíve közülük választott-e már is,
Vagy egyikük sem keltett benne mély
Érzést? Kitűnik majd. Sietni kár is:
Parása addig békés csöndben él,
Nem csalogatja őt se bál, se Párizs,
S az udvar sem (bár egy fehérszemély
Kuzinja, Vjera Ivanovna ott,
Mint a fullajtár hitvese lakott).

XXVII.

De hirtelen a háznál baj esett:
A szakácsné a „gőzből” hazatért
S ágynak esett. A menta és ecet
Borogatásnak éppúgy mit sem ért,
Mint tea s bor. Beállt a gyászeset
Karácsonyig. Fájt hű Fjoklájukért
Ürnői szíve. Aznap már ott voltak
S Ochtába vitték emberek a holtat.

XXVIII.

Sajnálta őt a ház s a Vaszka macska
Legjobban. Akkor tisztelt özvegyünk
Gondolta, elmegy két-három napocska
Szakácsné nélkül, de hogy mit együnk,
Az bízza csak Istenre, aki csacska.
Szólt hát: „Parásal” — „Nos?” — „Honnan
[vegyünk
Szakácsnét? Menj el, hátha tudnak épp a
Szomszédban egyet. Olcsók, mint a répa.”

XXIX.

„Megyek, anyácskám.“ Azzal nagy köpenyben
Indult. (Mogorva tél borult a tájra,
A hó csikorgott, tündökölt a menny fenn,
S fagyot lehelt a csillagok sugára.)
Várt, várt a néni, aztán lepihenten
Ringatta csöndes álm; nagysokára
Hallotta csak, hogy Parása benyit,
Mondván: „Szakácsnének hozom neked itt.“

XXX.

A lány nyomában lépdelve szerényen
Egy kurtarokolyás vászoncseléd
Jön, jónövésű, takaros, szerényen
Nagyot hajolva, mielőtt belép.
Megáll a falnál, rándít a kötényen,
Az özvegy szól s ezt kérdi legelőbb:
„Mennyit akarsz?“ — „Amennyit adni tetszik,
Szól az, mint aki tetszeni igyekszik.“

XXXI.

Kapott az özvegy az okos beszéden.

„S neved mi?” — „Mavra.” — „Jer, Mavrú-
[sa, hát

Hozzánk. De kincsem, adj a férfinépen

Mindíg túll így élt itt tíz éven át

(Isten nyugossza!) Fjokla, hű cselédem,

Kinek erénye nem tűrt meg hibát.

Fogadj nekünk szót, végezd, ami kell

S számolj a pénzzel egy fillérig el.”

XXXII.

Nap napra múlik; inkább csak teher

Az új szakácsné: ételük hol elfő,

Hol odasül. Minden lábast lever

Polcostul. Elsőz mindent, ez az első.

Befűzni nem tud, a varrás hever,

Szidják, szapulják — egy zokszót sem ejt ő.

Csak baj, kudarcsül róla mindenütt ki.

Parása menti, az is balul üt ki.

XXXIII.

Vasárnap reggel elmegy a misére
Anya s leánya. Mavra egymaga
Marad. Szegény már azt se tudja, él-e,
Oly szörnyűmód fájt éjjel a foga.
Fahéjt kell, úgymond, törnie ma délre,
A süteménynek attól lesz szaga.
Otthon marad hát; hanem mise közben
Agg nők szívébe sanda gyanu döbben.

XXXIV.

Gondolja: „Lusta Mavrusánkban ennyi
Buzgalmat ébreszt az a sütemény?
Ej, ej, ravasz lány, szeret jókat enni!
Vagy lesi, hol van lopásra remény,
Aztán odébbáll? Több se kéne semmi
Az ünnepen! Nagy baj van, érzem én!”
A gond a vénasszony szívébe tép,
S mikor tovább nem bírja, szól ekép:

XXXV.

„Futok haza. Várj itt egy keveset.
Balsejtelem bánt.” A leány fejébe
Nem ment az ügy. Majd hogy le nem esett
Szegény anyó, a grádícson lelépve.
Szíve riadót vert, keserveset.
Fut, itt a kis ház, konyhájába lép be —
Mavrusa nincs. A szoba hátra még.
Benyit — s hogy ott mit lát? Irgalmas Ég!

XXXVI.

Parása tükrös asztala előtt
Ült szakácsnénk, borotválkozva nyalkán.
S az özvegy? „Ah!” — s ájultan nyúlt el. — Öt
Látván, a másik, szappanhabbal arcán,
Atlépte, mint ki nem tisztel se nőt,
Se özvegyet, és képét eltakarván
Rohant, ahogy csak vitte fürge lába,
Ki a lépcsőhöz, az előszobába.

XXXVII.

Mise után megjött a lány. „Mi baj,
Anyácska?” — „Oh, hogy ilyet is megértem!
Mavra szakácsnénk...” — „Mi van vele?” —
[„Jaj,

Percekbe telt, míg eszméletre tértem...
Tükröd előtt... beszappanozva...” — „Vallj,
Szólj végre, mert egy szavadat sem értem.
S Mavrusa hol van?” — „Óh jaj, a galád!
Borotválkozott!... Mint szegény apád!”

XXXVIII.

Hogy vörös lett-e vagy fehér Parása,
Nem mondhatom meg; hanem aznap óta
Mavrusa úgy eltűnt, hogy szem ne lássa,
Bérét se hozta soha senki szóba
S a kényes ügynek nem lett folytatása.
Hogy özvegyünknel ki lett az utóda
S szép gyermekénél? Nem tudom, bevallom
S versemnek immár végstrófáit dallom.

XXXIX.

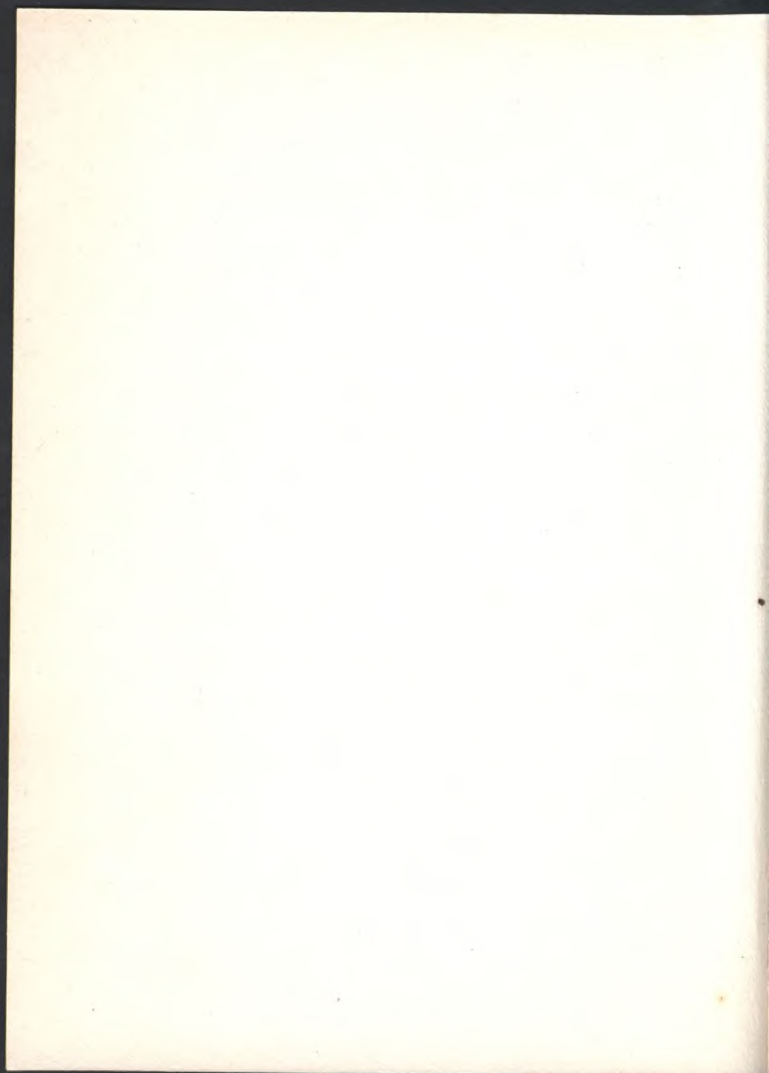
„Mit? Vége? Tréfál?” — Engem úgy segéljen!
„Ennyire ment csak a sokrímű húrral?
Ezért csinált oly hűhót nagy-kevélyen,
Hadat toborzott s indult dérrel-dúrral!
Különb utat nem lelt, hogy arra térjen?
Magasztosabb tárgy nem hatott az úrra?
Hol a tanító célzatú elem?” —
Nincs! Vagy — megálljunk! Egy perc türelem!

XL.

Itt a morál: kockázatos a házba
Potya szakácsnét venni módfelett,
S a férfi, szoknyával felcicomázva,
Torz gondolat, jó vége sose lett:
Rákényszerül a borotválkozásra
Előbb-utóbb s e kínos művelet
Rácáfol női mívoltára... Csal,
Aki meséből többet kifacsar.

**A FUKAR
LOVAG**

Két jelenet (1830)

I.

Szín: Pince, kincsekkel telt ládákkal.

A báró egyedül.

BARÓ:

Mint szilaj ifjú, ki epedve várja,
Hogy újra lássa ágyasát vagy a
Megcsalt szegény nőt, úgy esengek én is
Az édes percért naphosszat, midőn
E pince mélyén drága ládikáim
Megláthatom! Ma fog megtelni épp
A hatodik (mindeddig híja volt)
Az összehordott szép marék arannyal.
Nem is tűnik fel soknak, de a kincsek
Így lassan gyűlnek. Azt olvastam egyszer,
Egy cár parancsba adta: minden ember
Hozzon magával egy maréknyi földet
Egy helyre. Dombbá nőtt a föld s a cár
Gyönyörűséggel nézte tetejéről
A lenn fehérlő sátrakat a völgyben
S a tenger hátán nyüzsgő sok hajót.

így hordok évről-évre egy marék
Kincset a pince rejtékébe én is:
Nő a halom — és én magam alatt
Látom, mi nékem hódol — mert mi ne
Hódolna nékem? Mint valami démon,
Uralkodom e helyről a világon;
Ha úgy kívánom, kastélyt rakatok,
Díszkertjeim zöld sűrűjében ékes
Nimfák enyelgő népe kergetődzik,
Engem dicsőít a Múzsák dala,
Szolgál nekem a szabad Géniusz
S az ernyedetlen munka és erény
Mint hű cseléd kezemből várja bérét.
Fütytyentek egyet, s félénken sunyítva
Oson ki véres odvából a bűn,
Hogy nyalogassa kezemet s szememből
Olvassa minden titkos vágyamat.
Nincsen fölöttem úr, mindenki csak
Szolgál s a vágyaknak nincsen hatalma
Rajtam. Nyugodt vagyok. Tudom, mit érek:
S nekem elég ez öntudat...

(Kincseit nézi.)

Ha nézzük,
Nem sok, de mennyi gond, mily sok verejték,
Könny és könyörgés, számlálatlan átok
S álnok galádság öltött benne testet!
Hol az a tallér? ... Itt van ... A minap
Hozta egy özvegy nékem. De előbb,
Hogysem enyém lett volna, ablakom
Előtt fetrengett ő s minden porontya
Egy félnapig, vínnyogva, mintha nyúznák.
Eső szakadt, elállt meg újra kezdte,
A nő, az álszent, nem mozdult; nem üztem
El mégse, mert azt súgta valami,
Hogy férje küldi vissza véle pénzem,
Mert nem kíván börtönbe jutni másnap.
Hát ez? E tallér Thibaut-tól való —
Hogy tehetett szert rá a léha fickó?
Lophatta nyilván, de lehet, hogy éjjel
Künn a vadonban, egy magányos úton ...
Bizony! Ha minden könny, vér és verejték,
Amely e kincsért ömlött valaha,
Kiöntene, egy újabb vízözön
Fullasztana hű pincémbe. De rajta!

(Ki akarja nyitni a ládákat.)

Mindig, ahányszor ládáim kinyitni
Készülök, láz és reszketés fog el,
Nem félelem (nem, arra semmi ok,
Kardom velem van s ládáim vasa
Megbízható), de valami magamnak
Is érthetetlen érzés fojtogat...
Vannak — sok orvos mondja — emberek,
Kiknek gyönyör, ha másokat megölnék.
En is, ha kulcsom megfordul a zárban,
Azt érzem nyilván, amit ők, mikor
Az áldozatból vér bugyog: gyönyört
És borzadályt egyszerre...

(Kinyit egy ládát.)

Imhol üdvöm!

(Beönti az aranyakat.)

Be! A világban sokat jártatok már,
Szolgálva földi vágynak, szenvedélynek.
Itt szenderegni béke és erő,

Mint isteneknek álma fenn az égben...
Nagy tort fogok ma ülni: valamennyi
Ládám előtt meggyújtott gyertya álljon,
Mindnek kitárom fedelét — szemem
Hadd dúslakodjék sárga fényetekben.

*(Gyertyákat gyújt és egyik ládát a másik után
kitárja.)*

Király vagyok: — mily büszke ragyogás!
Nincs úr a földön hozzám fogható;
Ez boldogságom, rangom, büszkeségem!
Király vagyok — de ki öröklí tőlem
Hatalmam annakidején? Fiam!
Egy fiatal, hobbanteszű pazarló,
Rosszéletű paráznák címborája!
Alig halok meg, nyomban itt terem,
Pincém nyugalmas békéjét elűzve,
Aranyra éhes talpnyalóival!
A kulcsokat ellopja tetememtől,
Röhögve nyitja fel ládáimat,
S e szép, e fényes aranyak lyukas
Atlasz-zsebekbe ömlenek belé.

Szétzuzza mind a szent edényeket
És sárba szórja a királyi nárdust!
Szétszórja, mim csak van ... Hah, mely jogon?
Úgy hullt ölembe tán, érdemtelen?
Játékos módján, kockával zörögve
Kapartam össze néhány pörge tallért?
Ki érti, mennyi gyötrelmes lemondás,
Mily kínosan lefojtott szenvedélyek,
Hány szörnyű gondban telt álmatlan éj
E kincsek ára? S lám, fiam-uram
Azt mondja, szívem moha nőtte be,
Vágy sohsem izzott benne, nem nyílt
Át soha rajta lelkifurdalás —
E szívbe tépő éleskarmú szörny,
E rút, hivatlan vendég, e kegyetlen
Hitelező, e förtelmes boszorkány,
Kitől a hold is elsápad s a sír
Borzadva dobja vissza a halottat! ...
Szerezz előbb önvéreddel vagyont,
Aztán kísérelj meg, hogy léha módon
Eltékozold, mit véreddel szereztél.
Oh, rejthetném csak el pincém az arra

Méltatlanoktól! Szállhatnak ki csak
A sírveremből, hogy ládáimon
Árnyként leüljek, minden kapzsi előtt
Elhessegetve, mint ma, kincseimtől!...

II.

A hercegi palotában

Herceg, Albert

ALBERT:

Soká viseltem, hidd el, hercegem,
E koldus élet szégyenét. De most
A szörnyű szükség szólni kényszerít.

HERCEG:

Hiszek neked. Ily lovagot csak a
Szükség, a végső, bírhat rá, hogy apját
Vádolja. Ritkán volt még ily fukarság...
De légy nyugodt: megszégyenítem én
Apád négyzemközt, minden lárma nélkül.

Épp várom őt. Nem láttam évek óta.
Ősöm barátja volt. Emlékezem,
Hogy ültetett mint gyermeket lovára,
Nehéz sisakját fejemre borítva,
Mint egy harangot.

(Kinéz az ablakon)

Azt hiszem, ez ő.

Nem úgy van?

ALBERT:

Úgy van , herceg.

HERCEG:

Menj a szomszéd
Szobába hát s várj hívásomra.

(Albert el, belép a BÁRÓ)

Báró,

Örömmel látlak itt ily friss erőben.

BARÓ:

Boldog vagyok, hogy eleget tehettem
Parancsszavadnak, herceg, s itt vagyok.

HERCEG:

Nem láttuk egymást régen, úgy-e, báró?
Emlékezel még rám?

BARÓ:

Én, hercegem?

Még most is tisztán látlak! Mily szíla
Fiúcska voltál! — Gyakran mondogatta
A boldogult herceg: „Fülöp (csupán
Fülöpnek hívott), hé, mit szólsz ehhez?
Húsz évbe sem fog telni s vén bolondok
Leszünk e fickó mellett, te is, én is...”
Rólad beszélt...

HERCEG:

A régi jóbarátság
Ma újra él. Nem vagy hű udvaromhoz!

BARÓ:

Öreg vagyok már, herceg: mit keresnék
Én udvarodnál? Te, az ifjú herceg,
Tornát akarsz és tort. Rég nem való
Míndezen nekem. Harc idején örömmel
Szállok nyeregbe még, ha nyögve is.
Még van erőm, hogy érted reszketeg
Kézemmel is kirántsam ősi kardom.

HERCEG:

Buzgalmadat jól ismerjük mi, báró.
Ősöm barátod volt; apám, amíg élt,
Míndig becsült. Én is tudom, mit érsz
Mint hű lovag s jó harcos — ülj le, kérlek.
Van gyermeked, báró?

BARÓ:

Van egy fiam.

HERCEG:

Mi az, hogy őt nem látom itt soha?
Nem kell az udvar néked már, de őt
Körünkbe hívja rangja és kora.

BARÓ:

Fiam kerüli a világ zaját:
Csöndkedvelő, vad, zárkózott kedély —
Úgy kóborol kastélyom erdejében,
Mint megriasztott őz.

HERCEG:

Nem jó, hogy ily
Emberkerülő. Nálunk csakhamar
Ínyére lesznek a tornák, a bálók
S mulatozások; csak rangjához illő
Évjáradékot kell, hogy adj neki...
De látom, arcod elborult, az úttól
Fáradt lehetsz.

BARÓ:

Nem fáradt, hercegem,
Csak megzavart. Nagy fájdalom nekem,
De minthogy unszolsz, el kell mondanom
Saját fiamról, amiről örökre
Hallgattam volna, hogyha rajtam áll.
Fiam kegyedre nem méltó: alantas
Bűnőknek rabja...

HERCEG:

Bizonyára csak
Mert egyedül van. Tétlen egyedüllét
Az ifjúságnak megrontója, mérge.
Küldd őt mihozzánk s leveti gonosz
Természetét, mely a magány gyümölcse.

BARÓ:

Bocsánatod kell kérnem, herceg úr,
Hogy óhajod nem teljesíthetem...

HERCEG:

Miért nem?

BARÓ:

Engedj elmennem, könyörgök...

HERCEG:

Nem, nem, kívánom, hogy vonakodásod
Okát bevalld.

BARÓ:

Magára haragított

Fiam.

HERCEG:

Mivel?

BARÓ:

Egy szörnyen csúnya tettel.

HERCEG:

S e csúnya tett, hadd hallom, miben állt?

BARÓ:

Herceg, bocsáss el...

HERCEG:

Különös valóban.

Szégyent hozott rád?

BARÓ:

Azt... Szégyent, igen...

HERCEG:

De mondd, mi módon hát?

BARÓ:

Meg... meg akart
Gyilkolni.

HERCEG:

Meg akart gyilkolni? Rögtön
Bírák elé állítom a latort.

BARÓ:

Nem akarom most bizonyítani, de
Tudom, halálom nem győzvén bevárni,
Merényletet kísérelt ellenem meg...

HERCEG:

Mit?

BARÓ:

Meglopott.

(Albert kirohan a szomszéd szobából)

ALBERT:

Hazudsz, báró, hazudsz.

HERCEG:

(a fiúhoz):

Hogy mersz...?

BARÓ:

Te itt vagy? És te mersz... te mersz
Arcába vágni ily sértést apádnak!...

Én hazudom! a herceg úrnak — én!...

Lovag vagyok még vagy nem az?

ALBERT:

Hazúg vagy.

BARÓ:

Ezt hallod és nem sújtsz le rá, nagy Isten!

Vedd ezt, cudar — s a kard döntsön közöttünk!

(Odadobja kesztyűjét, Albert gyorsan felveszi)

ALBERT:

Ez jó! Apámnak első adománya.

HERCEG:

Mit lát szemem? Párviadalra hívja

S megvívni készül apa és fiú!

Oh, mily időkben öltöttem magamra
Hercegi láncom! Csönd legyen! Te örült
Vagy, és te tigris! Most elég!

(A fiúhoz)

A kesztyűt!
Add azt a kesztyűt nyomban ide.

(Kitépi kezéből)

ALBERT:

(félre)

Kár.

HERCEG:

Hogy belevágta körmét! — Szörnyeteg!
El innen! És nehogy színem elé
Merj lépni addig, míg nem én magam
Hívlak magamhoz.

(Albert el)

Boldogtalan agg,
Nem bánt a szégyen?

BARÓ:

Megbocsáss, uram ...

Semmit se látok ... Térdem rogyadoz ...

Megfulladok ... Megfulladok! ... A kulcs!

Hol van a kulcs, a kulcs! ...

HERCEG:

Meghalt. Nagy ég!

Mily szörnyű század, mily szörnyű szívek!

JEGYZETEK

a Kolomnai házikó-hoz

Kolomna — Szentpétervár egyik külvárosi negyede volt Puskin idejében. (Nem tévesztendő össze a Moszkvától 115 km-re fekvő mai Kolomnával.)

II. stanza. **Sichmátov** (Sirinszkij) — Puskin irodalmi ellenfele, aki később szerzetes lett és ezért kapta az „istenfélő” jelzőt.

IX. stanza. **Pokrov** — a pokrovi székesegyház abban az időben Kolomnában állt.

XIII. stanza. **F. A. Emin** (1735—1770) — számos, a XVIII. században igen olvasott regény szerzője.

XVIII. stanza. **Diana**: a Hold istennője, átvitt értelemben maga a hold.

XXI. stanza. **Komtesz:** Puskin itt Sztrojnovszkájáról, egy szép fiatal szentpétervári grófnőről beszél, aki egy gazdag hetvenéves öregemberhez ment feleségül.

XXVII. stanza. **Ochta:** Szentpétervár egyik külvárosa, ahol Puskin korában a főváros egyik temetője volt.

TARTALOM:

Bevezetés	5
A kolomnai házikó	11
A fukar lovag	33
Jegyzetek	52

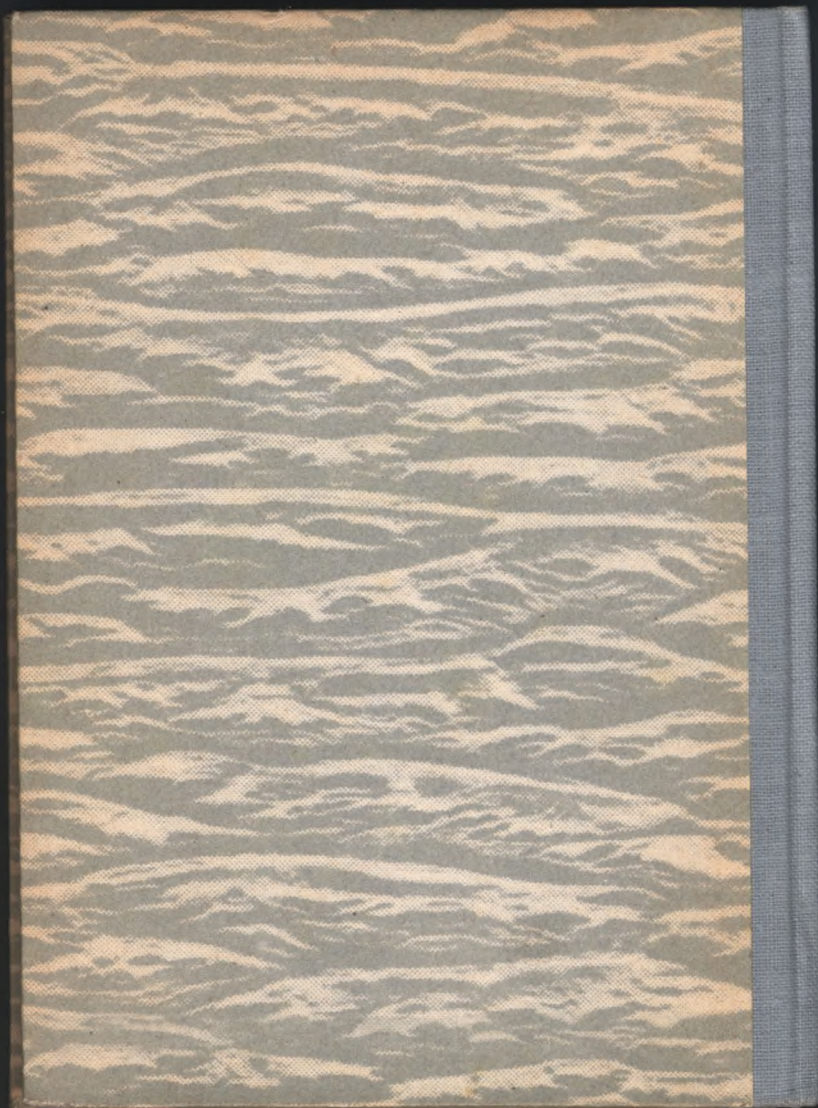

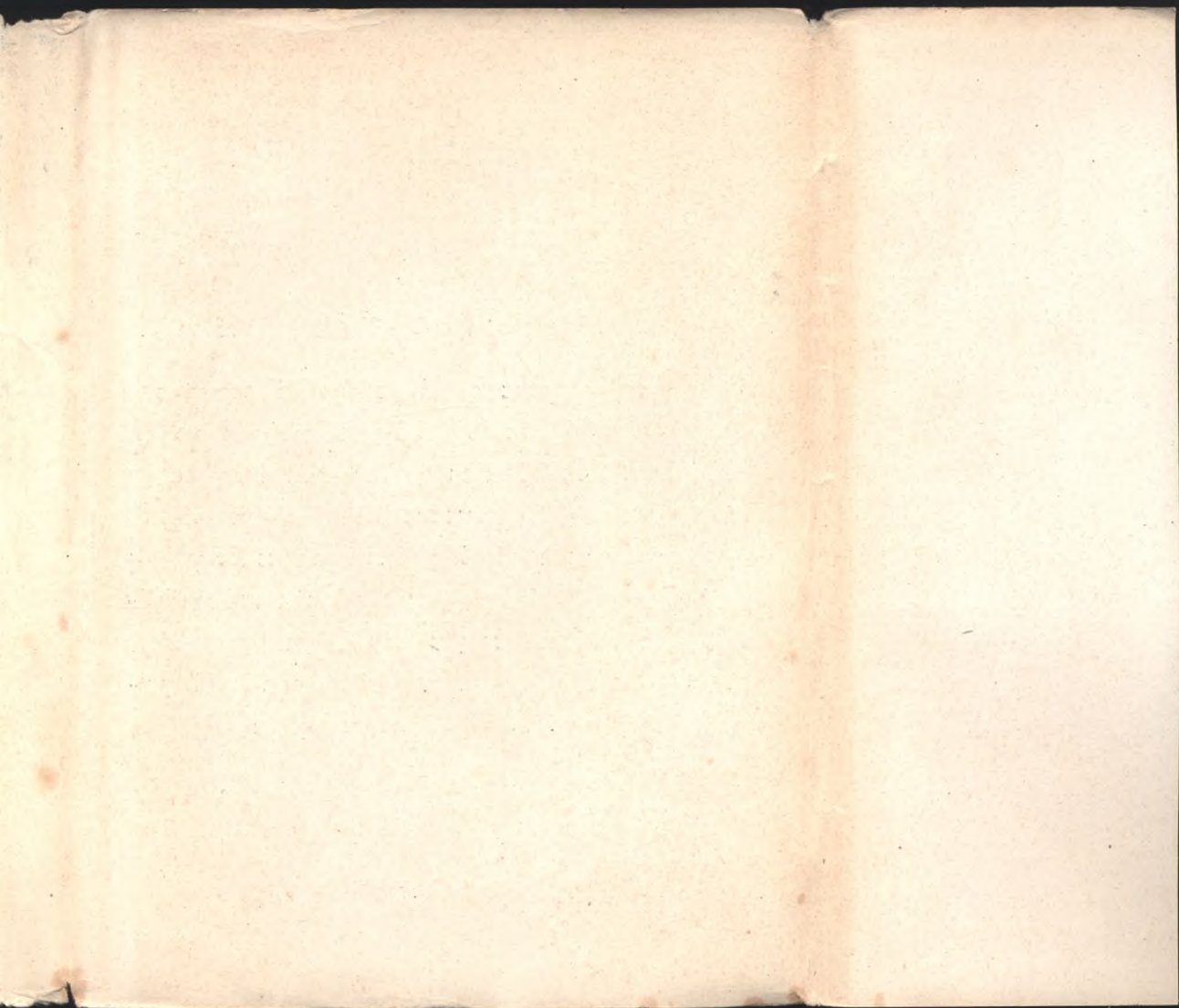

Fűzve 5.— Ft
Kötve 11.— Ft

PUSKIN:

A KOLOMNAI HÁZIKÓ

Fordította: GÁSPÁR ENDRE

A nagy orosz költő epikus költeménye a kolomnai házikó lakóinak különös esetét meséli el. Bűbájos humor árad a játékosan összefonódó verssorokból, melyek mögött ott látjuk a költő gyöngéden csúfondáros mosolyát, ahogy Parására és a szakácsnőnek öltözött csinos gárdistára tekint . . .
A kis kötetet Puskin két nagyméretű drámai jelenete gazdagítja

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ